

MEZIÁRODNÍ PENITENCIÁRNÍ SEMINÁŘ

PhDr. JUDr. Jana Firstová, Ph.D.

Třetí ročník mezinárodního penitenciárního semináře na téma „Aktuální dilemata českého, slovenského a polského vězeňství“ se uskutečnil dne 16. února 2016 na půdě Institutu mezioborových studií v Brně. První setkání tzv. penitenciární obce se v Brně uskutečnilo v roce 2014 za účasti významných představitelů slovenské penitenciariistiky. V roce 2015 se tato obec rozšířila též o kolegy z Polska. V letošním roce se již po druhé všichni sešli nad aktuálními otázkami nejen českého, ale právě i slovenského a polského vězeňství.

Odborný seminář byl zahájen doc. PhDr. Miloslavem Jůzlem, Ph.D., který přivítal účastníky semináře, představil významné odborníky penitenciární vědy z jednotlivých zemí a popřál semináři zdárný průběh. S úvodním rozsáhlejším příspěvkem vystoupil náměstek generálního ředitele Vězeňské služby ČR Mgr. Bc. Milan Bendl, který se věnoval problematice motivace chovanců v ústavu zabezpečovací detence. Poukázal na aktuální stav a vývoj dotýkající se počtu chovanců v detenčních ústavech v Brně a Opavě, na personální, materiální a organizační podmínky výkonu tohoto druhu ochranného opatření v podmínkách České republiky a nejčastější problémy, se kterými se v průběhu výkonu zabezpečovací detence u chovanců setkávají. V této souvislosti poukázal též na důležitost motivace chovanců, jež je velice problematická a pro odborný personál nesmírně náročná činnost. V této souvislosti byly prezentovány též osobnostní, profesní nároky ve vztahu k personálu vězeňské služby a limity se kterými se Vězeňská služba při zabezpečování výkonu tohoto druhu opatření potýká.

Následoval příspěvek zástupkyně managementu věznic PhDr. Gabriely Slovákové, Ph.D. ředitelky ženské věznice ve Světlé nad Sázavou, která se zabývala problematikou minimalizace recidivy. V úvodu příspěvku poukázala především na nejednotnost vymezení pojmu recidiva v penologické praxi a s tím spojenou komplikovanost při úvahách o možnostech komparace úrovně recidivy v jednotlivých státech. Následně, přes uvedené limity, prezentovala stav recidivy v mezinárodním kontextu s akcentem kladeným na podmínky českého vězeňství. Zdůraznila především nezbytnost spolupráce s externími subjekty v oblasti sociálně právního poradenství, mentoringu, drogové problematiky a dalších významných oblastech. Paní ředitelka též v průběhu svého vystoupení zdůrazňovala limity, se kterými se stávající vězeňská praxe potýká především v podobě nedostatku odborného personálu a moderních technologií.

Zástupkyně penologického výzkumu PhDr. Alena Marešová, Ph.D. z Institutu pro kriminologii a sociální prevenci ve svém vystoupení poukázala na problematiku násilí ve věznicích, která v mnohém komplikuje resocializační působení. V českých věznicích v současné době vykonává cca 40% odsouzených své tresty za násilné trestné činy. Tito odsouzení vyžadují bezesporu zvláštní přístup při zohlednění možných rizik osob označených jako možní pachatelé násilí. Dle na semináři prezentovaného výzkumu se ukazuje, že ve věznicích dominuje násilí pramenící z interpersonálních konfliktů. Tyto agresivní projevy mají jiné podoby u mužské vězeňské populace a jiné pak v ženských věznicích. Samostatným problémem je pak tzv. maskovaná agrese (podrazy, intriky apod.). Závěrem svého vystoupení

paní doktorka konstatovala, že je nutné si uvědomit, že pachatelé násilí v prostředí VTOS neodbouřávají zažité způsoby chování, včetně agresivních projevů, jen se je lépe učí skrývat před dozorujícím personálem. Učí se agresi projevovat nepřímou – zprostředkovaně, způsobem, který podporuje mimo jiné tzv. druhý život odsouzených. V tomto ohledu je nutné též zdůraznit nutnost kvalifikovaného odborného personálu stojícího též na dostatečných kapacitách, tak jak bylo zmíněno ve většině na semináři odprezentovaných příspěvcích.

Po krátké přestávce následoval první příspěvek ze zahraničí. Paní doc. PhDr. Darina Havrlentová, PhD. vystoupila s tématem elektronického monitoringu, kdy se dané problematice věnovala nejen z pohledu práva, ale především z pohledu psychologie. Poukázala na základní cíle elektronického monitoringu ve smyslu zabránění negativních důsledků prizonizace, dále se zamýšlela nad trestnými činy, u kterých je předpokládána vyšší účinnost aplikace tohoto opatření (domácí násilí, stalking, výtržnictví apod.). Paní docentka též ve svém vystoupení neopomenula podmínky úspěšnosti tohoto opatření jako je osobnost jednotlivce, kvalita sociálního (rodinného) zázemí, kvalita činností naplňujících disponibilní čas a poskytování dalších odborných služeb monitorované osobě (sociální služby, poradenství, psychoterapie).

S příspěvkem na stejné téma vystoupil následně dr Dariusz Sarzala z Polska, který poukázal na obdobné problémy s elektronickým monitoringem, které jsou jak v Polsku, tak v rámci spouštění tohoto modelu aktuálně na Slovensku, ale které se nyní, v souvislosti s diskutovanou potřebou jeho zavedení, řeší též v České republice.

Další zástupkyně vědeckovýzkumné základny Institutu pro kriminologii a sociální prevenci Mgr. Eva Biedermanová, představila ve svém příspěvku současná dilemata českého vězeňství. Název jejího příspěvku měl dovětek „české vězeňství na rozcestí“. Přednášející se tak ve svém příspěvku věnovala aktuálním, palčivým problémům stávající vězeňské praxe v České republice.

Indikátory ovlivňující počty odsouzených v ústavech pro výkon trestu odnětí svobody na Slovensku byl v překladu název příspěvku zástupkyně Generálního ředitelství Sboru vězeňské a justiční stráže Slovenské republiky paní PhDr. Zuzany Valentovičové, která poukázala především na primární problémy komplikující výkon trestu odnětí svobody v podmínkách slovenských věznic při stávajícím stavu a prognóze vývoje nárůstu počtu vězeňské populace. Zmíněny byly především nedostatečné ubytovací kapacity, nevyhovující technický stav objektů, fyzická opotřebovanost, nedostatek finančních prostředků. Jedná se o obdobné problémy, se kterými se potýká též české vězeňství.

Problematika financování českého vězeňství byla též, i když z jiného úhlu pohledu, řešena v příspěvku PaedDr. Lubomíra Bajcury, Ph.D. z Akademie vězeňské služby ve Stráži pod Ralskem. Doktor Bajcura řešil otázku finančních jistot vězeňského personálu ve vývojové perspektivě od roku 1914 do roku 2014.

Na mezinárodním semináři měla své zastoupení též Policejní akademie České republiky v Praze. Semináře se zúčastnily za katedru kriminologie doc. PhDr. Vratislava Černíková, CSc. a plk. PhDr. JUDr. Jana Firstová, Ph.D. Doktorka Firstová vystoupila s příspěvkem na téma „Rodina jako významný aspekt resocializačního působení“, ve kterém poukázala na nutnost odborné sociální práce též s rodinou odsouzeného již v průběhu resocializačního působení během výkonu trestu odnětí svobody. V příspěvku bylo poukázáno na základní

kriminologická východiska související s vnímáním rodinné jednotky jako, za určitých okolností, významného kriminogenního faktoru a dále na široký potenciál této sociální skupiny, jež je využitelný právě v rámci reedukativního působení ve prospěch samotného pachatele. V rámci vystoupení byly prezentovány dílčí výsledky realizovaného výzkumného šetření na katedře kriminologie Fakulty bezpečnostně právní „Systémová analýza rizik sociální reintegrace osob opouštějících zařízení pro výkon trestu odnětí svobody (ústavní či ochranné výchovy)“ DVÚ 3/4.

Problematikou rodiny a využití jejího potenciálu v rámci odborného zacházení s odsouzenými se zabývali též další příspěvky na semináři odprezentované. Například pan PhDr. Jaroslav Hála ze Zdravotně sociální fakulty v Českých Budějovicích hovořil o „k rodině citlivé penologii“, kdy zdůrazňoval zranitelnost dětí odsouzených rodičů a poukazoval na některé příklady dobré praxe především ze západních zemí Evropy s rozvinutějšími vězeňskými systémy akcentujícími právě i oblast rodinných vztahů. Další příklad dobré praxe představila též delegátka z Polska paní dr Magdalena Zajac, která ve svém vystoupení prezentovala reintegrační program pro rodiny odsouzených realizovaný v Polsku „Poczytaj mi tato“.

Problematikou s rodinnými vztahy úzce související a to ženou pachatelkou trestné činnosti a ženou matkou ve výkonu trestu odnětí svobody se ve svém krátkém vystoupení zabýval též představitel polské penologie dr Wojciech Piestrzyński. Poukázal na specifika zacházení s touto skupinou odsouzených v podmínkách polských věznic.

Seminář byl v přátelské atmosféře zakončen odbornou diskusí nad odprezentovanými tématy. Byla zhodnocena podobnost problémů a limitů stávajících vězeňských systémů jak v České republice, tak na Slovensku či v Polsku a byla vyjádřena naděje na zlepšení stávajícího stavu. Příspěvky prezentované na tomto semináři budou publikovány ve společné odborné monografii, kde se čtenář bude moci seznámit s aktuálními tématy vězeňství v širším rozsahu.